

Cite: Hvelesiani, Anna & Lukovych, Tetiana (2026). Molod, yaka ne pratsiuie, ne navchaietsia ta ne nabuvaie profesiinykh navychok: otsinka kharakterystyk ta napriamy zaluchennia do rynku pratsi v Ukraini [Youth Who are Not in Education, Employment or Training: Assessment of Features and Measures for Engaging in Labour Market in Ukraine]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika — Demography and Social Economy*, 2 (64), 116—132.

УДК 304.3:314.95, 331.101.38
JEL Classification: J13, J64, O15

АННА ГВЕЛЕСІАНІ, канд. екон. наук, старш. наук. співроб., пров. наук. співроб.
Інститут демографії та досліджень якості життя імені Михайла Птухи НАН України
01032, Україна, м. Київ, бул. Тараса Шевченка, 60
E-mail: gvelana@ukr.net
ORCID: 0000-0001-6396-1288

ТЕТЯНА ЛУКОВИЧ,
Представництво Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні
01021, Україна, м. Київ, вул. Грушевського, 9Б
E-mail: tan_luk@ukr.net
ORCID: 0000-0001-5252-7718

МОЛОДЬ, ЯКА НЕ ПРАЦЮЄ, НЕ НАВЧАЄТЬСЯ ТА НЕ НАБУВАЄ ПРОФЕСІЙНИХ НАВИЧОК: ОЦІНКА ХАРАКТЕРИСТИК ТА НАПРЯМИ ЗАЛУЧЕННЯ ДО РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

У статті досліджуються основні характеристики молоді віком 15—29 років, яка не працює, не навчається і не набуває професійних навичок в умовах війни в Україні. Ця група молодих людей виключена із системи освіти та ринку праці, що призводить до проблем із працевлаштуванням та залученням у життя суспільства.

Метою статті є визначення особливостей профілю молоді, яка не працює, не навчається і не набуває професійних навичок та розробка пропозицій щодо напрямів її залучення до зайнятості та освіти в кризових умовах повномасштабного вторгнення РФ в Україну. Важливим внеском є оцінка вікових, освітніх та гендерних особливостей групи молодих людей, які з певних причин не зайняті трудовою чи освітньою діяльніс-

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2026. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

© Publisher PH «Akademperiodyka» of the NAS of Ukraine, 2026. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

тю та їх трансформації в умовах військового вторгнення. Новизна статті полягає у здійсненні та оцінюванні дезагрегації молоді відповідно до концепції гетерогенності. На основі цього підходу у роботі досліджено профіль молоді, яка не працює, не навчається і не набуває професійних навичок, з точки зору причин незайнятості або ненавчання, що важливо для розробки політики та впровадження заходів реінтеграції молоді до ринку праці або системи освіти. Встановлено, що за період 2017—2023 рр. змінилась чисельність та склад молоді, яка не працює, не навчається і не набуває професійних навичок. Суттєво зросла частка економічно неактивної молоді. У 2023 р. нараховувалось лише 25 % категорії молоді, яка не навчається і не працює (далі — NEET) через причини, пов'язані з ринком праці. Інші 75 % молоді NEET не навчались і не працювали через інші соціально-демографічні причини, як-от сімейні обов'язки, хвороба або інвалідність тощо. Виявлено, що серед молодих жінок 16 % не навчались і не працювали через причини, пов'язані з ринком праці, натомість серед чоловіків ця група була більшою у 3,6 разів і становила 44 %. Основною причиною відмови від роботи і навчання 68 % жінок указали виконання сімейних обов'язків. Серед чоловіків ця категорія становила лише 3 %. На основі інформації про чисельність та характеристики кожної підгрупи було визначено пріоритети для розробки заходів залучення такої молоді до зайнятості та освіти, а саме: розширення дуальної освіти, стимулювання роботодавців, визнання неформальної освіти, спеціальні заходи, розроблені для залучення молодих жінок, створення можливостей для участі молоді в громадському житті суспільства.

Дослідження здійснено на основі загальнонаукових методів аналізу і синтезу, індукції та дедукції, методів статистичної оцінки показників на основі результатів вибіркового обстеження. Інформаційною базою дослідження участі молоді на ринку праці є дані Державної служби статистики України до оголошення воєнного стану 24 лютого 2022 року та дані Загальнонаціонального вибіркового обстеження соціально-економічного статусу домогосподарств, яке було проведено у грудні 2023 — лютому 2024 років.

Ключові слова: NEET, безробіття, ринок праці, гендерна нерівність, громада, громадська участь.

Подяки. Ця стаття базується на дослідженні, що фінансується ЮНІСЕФ відповідно до Контракту № 43411255 від 23.07.2024 між ЮНІСЕФ та ГО «Український центр соціальних реформ». Висновки та пропозиції, що містяться в ній, належать авторам і не обов'язково відображають позиції чи політику ЮНІСЕФ та ГО «Український центр соціальних реформ». Автори хотіли б висловити подяку всім учасникам, які поділились своїм досвідом у цьому дослідженні.

Постановка проблеми та актуальність. Молодь є найважливішим ресурсом майбутнього соціально-економічного розвитку суспільства насамперед як вагома складова працездатного населення. Молодість — це життєво важливий етап, на якому людина переходить від невід'ємної залежності дитинства до відповідальності дорослого життя [1]. Молоді люди в усіх країнах мають складнощі з пошуком гідної роботи, що відповідає їх бажанням та кваліфікації. В умовах повномасштабної воєнної агресії РФ проти України, окупації нових територій, масштабних потоків внутрішньої та зовнішньої міграції становище всіх соціально-демографічних груп населення в Україні суттєво погіршилося, в тому числі і молоді. В умовах війни країна повинна залучати увесь можливий невикористаний потенціал для поси-

лення соціально-економічної резильєнтності країни. Залучення молоді, яка не навчається і не працює, до ринку праці та системи освіти потребує комплексного підходу, що включає створення можливостей для навчання, професійної підготовки, працевлаштування та підтримки підприємницької діяльності серед цієї категорії молоді.

До категорії молоді, яка не навчається і не працює (далі — *NEET*), входять як молоді люди, котрі добровільно вирішили не виходити на ринок праці або не брати участі в системі освіти та навчання, так і молоді люди, котрі з об'єктивних причин (хвороба, догляд за членами сім'ї) не мають роботи або не можуть відвідувати навчальні курси. Явище *NEET* характерне для всіх країн світу. У 2023 р. 256 млн молодих людей віком 15—24 років у світі (з них 171 млн жінок та 85 млн чоловіків) були *NEET* [2].

За даними Євростату, у 2024 р. близько 8 млн молодих людей віком 15—29 років були виключені з ринку праці та освіти в Європі. Рівень *NEET* у 2024 р. становив 11,1 % серед 15—29-річних. Існують значні відмінності між країнами, причому показники варіюються від менше ніж 5 % (Ісландія та Нідерланди) до більше ніж 20 % (Боснія і Герцеговина, Туреччина) [3].

Саме на таку категорію молоді спрямовані заходи, визначені у «Керівних засадах політики зайнятості держав — членів Європейського Союзу», ухвалені у 2019 р., зокрема, Керівний принцип 6, який рекомендує продовжувати роз'язувати проблему безробіття молоді та проблему молодих людей, які з різних причин опинились поза ринком праці, освітою чи професійною підготовкою [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження молоді *NEET* як специфічного явища вперше було представлено в 1990-х рр. у Великій Британії у вигляді альтернативного способу категоризації молоді віком 16—17 років, і використовувалось для розробки цілеспрямованої політики боротьби з безробіттям серед молоді та соціальною ізоляцією молодих людей [5].

Потім ця концепція увійшла до політичної сфери кількох держав — членів ЄС та у 2010 р. Комітет з питань зайнятості та його група з індикаторів узгодили методологію створення стандартизованого індикатора для вимірювання чисельності молодих людей, які не працюють та не навчаються [6]. Цей концепт був розроблений для того, аби краще зрозуміти виклики, які постають перед молоддю щодо її участі на ринку праці та залученості до освітньої системи, щоб охопити численні нюанси цього явища [2].

Дослідженню явища молоді *NEET* присвячено праці багатьох зарубіжних і вітчизняних науковців. К. Ван Мол (С. Van Mol) виявив, що в умовах кризи безробіття зростає передусім саме у молоді [7]. Якщо молодь залишається безробітною впродовж тривалого часу, то це спричиняє зниження рівня доходів і добробуту, підвищення ризиків нестабільної зайнятості, погіршення здоров'я, зниження рівня задоволеності працею на тривалий період часу, можливо, й на все життя [8]. Крім того, за даними дослідників

Єврофонду, виключення як з ринку праці, так і з освіти підвищує ризик соціальної ізоляції та ймовірність негативної поведінки, що впливає на її добробут й стосунки з суспільством, включаючи відсторонення від демократичної діяльності та громадської участі [9].

Ґрунтовні дослідження особливостей профілю української молоді, яка не працює і не навчається, здійснюють Е. Лібанова (E. Libanova), О. Цимбал (O. Tsymbal), Л. Лісогор (L. Lisogor) [10].

На сьогодні поняття *NEET* широко використовують в аналітичних і програмних документах різних міжнародних організацій: ЄС, ОЕСР, МОП, ЮНІСЕФ для аналізу і характеристики соціально-економічного становища молоді [2—6, 9]. Узагальнені характеристики молоді вимірюються офіційною статистикою, а їх цільові значення включаються до стратегій та програм розвитку. З 2016 р. показник *NEET* запропоновано як конкретну ціль 8.6 «До 2020 року суттєво зменшити частку молоді, яка не працює, не навчається та не набуває професійних навичок» для Цілей сталого розвитку (ЦСР) 8, щоб «Сприяти сталому, інклюзивному та стійкому економічному зростанню, повній та продуктивній зайнятості та гідній праці для всіх» [11]. Також у ЦСР для України [12] за ціллю 8 «Гідна праця та економічне зростання» за завданням 8.4 «Скоротити частку молоді, яка не працює, не навчається і не набуває професійних навичок» передбачений моніторинг індикатора «Частка молоді, яка не працює, не навчається і не набуває професійних навичок, у загальній чисельності осіб віком 15—24 роки, %». Цільовими значеннями цього індикатора є 17,0 % у 2020 р., 16,5 % у 2025 р. і 15,5 % у 2030 р. [12].

Унаслідок неоднорідності характеристик молоді, яка не навчається та не працює, науковці запропонували концепцію гетерогенності молоді *NEET*, що дає можливість розглядати молодь *NEET* з точки зору причин незайнятості або ненавчання, що важливо для розробки політики та впровадження заходів реінтеграції молоді до ринку праці [13].

Згідно з концепцією гетерогенності, молодь *NEET* класифікують за їхнім статусом активності (безробітні та економічно неактивні). Перша група складається з коротко- та довготермінових безробітних і тих, хто незабаром планує повернутись до навчання чи працевлаштування. Друга група включає людей із захворюваннями чи інвалідністю, осіб із сімейними обов'язками та зневірених осіб [9]. У рамках концепції гетерогенності молоді *NEET* у пропонованій статті застосовано таку класифікацію:

- Особи, які планують повернутись до навчання чи працевлаштування: категорія охоплює ту молодь, що незабаром повернеться на роботу, навчання або професійну підготовку. Це люди, які вже прийняті на роботу або зараховані на навчання чи професійну підготовку.

- Безробітні тривалістю до року: категорія складається з усієї молоді, що є безробітними, шукають роботу та можуть розпочати роботу протягом

двох тижнів, а також були безробітними менше року. Короткий період безробіття під час переходу з навчання на роботу можна вважати нормальним.

- Безробітні тривалістю понад один рік: до цієї категорії належить уся молодь, що є безробітними, шукають роботу та можуть розпочати роботу протягом двох тижнів, а також були безробітними більше року. Довгострокове перебування у статусі *NEET* завдає шкоди працездатності молодих людей, їхньому людському капіталу та майбутнім результатам зайнятості.

- Економічно неактивні особи у зв'язку зі станом здоров'я: до категорії належать усі молоді люди, які не шукають роботу або не можуть розпочати роботу протягом двох тижнів через хворобу чи інвалідність. Сюди зараховано тих, хто потребує більшої соціальної підтримки, оскільки хвороба або інвалідність означають, що вони не можуть виконувати оплачувану роботу.

- Економічно неактивні особи у зв'язку з виконанням сімейних обов'язків: до цієї групи належать ті, хто не шукає роботу або не може розпочати нову роботу, оскільки доглядає за дітьми чи недієздатними дорослими, або має інші, менш специфічні сімейні обов'язки. Молодь у цій групі не може брати участь у ринку праці, тому що не може дозволити собі оплачувати догляд за дитиною або дорослим членом сім'ї, натомість інші добровільно відмовляються від ринку праці або освіти, щоб взяти на себе сімейні обов'язки.

- Особи, які зневірилися знайти підходящу роботу: ця група охоплює всіх молодих людей, які перестали шукати роботу, тому що вважають, що для них немає можливостей працевлаштування.

- Інші економічно неактивні особи: група охоплює всіх молодих людей, які не навчаються або не працюють з причин, що не належать до жодної з попередніх категорій. Ця група є статистичною залишковою категорією, і вона складається з тих, хто не вказав жодної причини свого статусу.

Маючи інформацію про розмір та характеристики кожної групи, можна краще зрозуміти, як визначити пріоритети для розробки заходів залучення молоді *NEET* до ринку праці та системи освіти. Наприклад, безробітна молодь *NEET* у разі надання правильної підтримки і заохочення буде готова вступити на ринок праці. Економічно неактивна молодь *NEET* потребує певного розуміння щодо їх вибору займатись тим, що вони вважають більш важливим у своєму житті на даний момент. Молоді люди *NEET*, котрі зневірилися, потребують особливого підходу, так само як і особи з інвалідністю чи хронічними хворобами.

Враховуючи актуальність оцінки характеристик молоді *NEET* у кризових умовах, **метою статті** є: а) визначення особливостей профілю молоді, яка не працює, не навчається і не набуває професійних навичок, зокрема оцінка вікових, освітніх та гендерних особливостей та їх трансформації в умовах військового вторгнення; б) спираючись на отримані результати аналізу запропонувати напрями залучення молоді *NEET* до зайнятості та освіти на основі міжнародного досвіду розробки таких заходів.

Новизна роботи. Важливим внеском статті є оцінка вікових, освітніх та гендерних особливостей групи молодих людей, які з певних причин не зайняті трудовою чи освітньою діяльністю та їх трансформації в умовах військового вторгнення. Новизна дослідження полягає у здійсненні та оцінюванні дезагрегації молоді відповідно до концепції гетерогенності. На основі цього підходу у роботі досліджено профіль молоді, яка не працює, не навчається і не набуває професійних навичок, з точки зору причин зайнятості або ненавчання, що важливо для розробки політики та впровадження заходів реінтеграції молоді до ринку праці або системи освіти.

На основі інформації про чисельність та характеристики кожної підгрупи *NEET* було визначено пріоритети для розробки заходів залучення такої молоді до зайнятості та освіти, а саме: розширення дуальної освіти, стимулювання роботодавців, визнання неформальної освіти, спеціальні заходи розроблені для залучення молодих жінок, створення можливостей для участі молоді в громадському житті суспільства.

Методи дослідження та джерела даних. Дослідження здійснено на основі загальнонаукових методів, методів статистичної оцінки показників на основі результатів вибірових обстежень.

У статті під категорією «молодь» розуміємо населення віком 15—29 років. Молодь, яка не працює і не навчається, визначається як сума безробітного населення у віці 15—29 років та економічно неактивного населення віком 15—29 років за виключенням тих, хто навчається.

Інформаційною базою дослідження участі молоді на ринку праці до оголошення воєнного стану 24 лютого 2022 р. були дані державних вибірових обстежень робочої сили, представлені Державною службою статистики України, дані Державної служби зайнятості щодо кількості безробітної молоді [14]. Починаючи з оголошення воєнного стану органи державної статистики призупинили оприлюднення статистичної інформації відповідно до норм чинного законодавства України¹.

З метою отримання репрезентативних оцінок найважливіших показників щодо рівня та умов життя населення України під час війни у грудні 2023 — лютому 2024 року за координації Міністерства соціальної політики України та за технічної підтримки *UNICEF* громадська організація «Український центр соціальних реформ» провела загальнодержавне вибірове обстеження соціально-економічного стану домогосподарств (ОСЕСД) на контрольованій Урядом території України [15]. Обстеження базується на міжнародних принципах проведення вибірових обстежень домогосподарств. Метою ОСЕСД є отримання репрезентативних оцінок найважливіших показників рівня життя та умов життя населення України під

¹ Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни. Закон України від 03.03.2022 № 2115-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#text> (дата звернення: 10.03.2026).

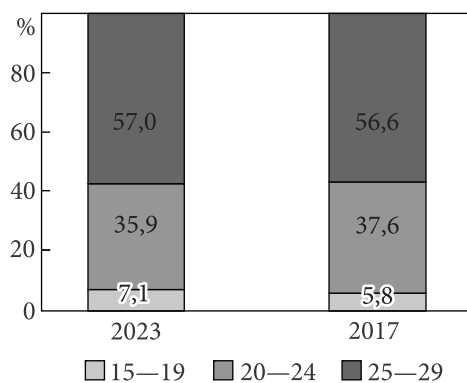

Рис. 1. Розподіл молоді NEET за статтю у 2017, 2023 рр., %

Джерело: побудовано авторами за [15, 14].

час війни, включаючи характеристики молоді. У цій статті представлені дані за 2023 р. на основі результатів ОЕСД. Дані щодо чисельності населення на 1 січня 2015—2018 рр. наведено без урахування тимчасово окупованої території АР Крим і м. Севастополь [14].

Виклад основного матеріалу дослідження і отриманих результатів.

В Україні у 2023 р. чисельність молоді віком 15—29 років, яка не працює і не навчається, становила 1192 тис. осіб, що складає 21,4 % молоді віком 15—29 років або 5,0 % населення у віці 15—70 років. З них 69,9 % — жінки та 30,1 % — чоловіки [15]. Ці показники нижчі ніж у попередні роки — у 2017 р. чисельність молоді NEET становила 1537 тис. осіб, що складало 22,1 % чисельності населення віком 15—29 років. З них 61,8 % — жінки та 38,2 % — чоловіки [10].

Аналіз вікового складу свідчить про зростання частки NEET за віком серед обох статей. У 2023 р. 57,0 % молоді NEET були у віці 25—29 років, 35,9 — у віці 20—24 та 5,8 % — молоді віком 15—19 років. З цього випливає, що потрібно приділяти увагу особам віком 25—29 років, які становлять більше половини NEET. Як порівняти з 2017 р.: дещо зросла частка молоді NEET молодшої та зменшилась середньої вікової групи (рис. 1).

Щодо рівня освіти, у складі молоді NEET у 2023 р., як і в 2017 р., переважна більшість були з освітнім рівнем ISCED 3—4, який включає неповну вищу освіту, професійно-технічну освіту, повну загальну середню освіту. Їх частка становила 60,6 %. Ще 27,9 % молоді NEET здобули повну або базову вищу освіту (освітній рівень ISCED 5—8), а 11,5 % — мали базову загальну середню освіту, початкову загальну освіту або взагалі освіти не мали (ISCED 0—2). У 2017 р. розподіл за рівнем освіти незначно відрізнявся: частка NEET з рівнем освіти ISCED 3—4 становила 63,1 %, з рівнем освіти ISCED 5—8 — 30,8 %, а 6,0 % — мали рівень освіти ISCED 0—2.

За місцевістю проживання дещо знизилась частка містян: 53,9 % у 2023 р. порівняно з 56,3 % у 2017 р. Відповідно, зросла частка сільських мешканців: 46,1 % у 2023 р. як порівняти з 43,7 % у 2017 р.

У 2023 р. змінилася структура розподілу молоді NEET за регіонами відносно довоєнного 2017 р. Суттєво скоротилась частка молоді NEET, яка проживає у Східному географічному домені, з 23,8 % до 15,4 %. Також скоротилась частка молоді NEET, яка проживає в Південному (з 13,1 % до

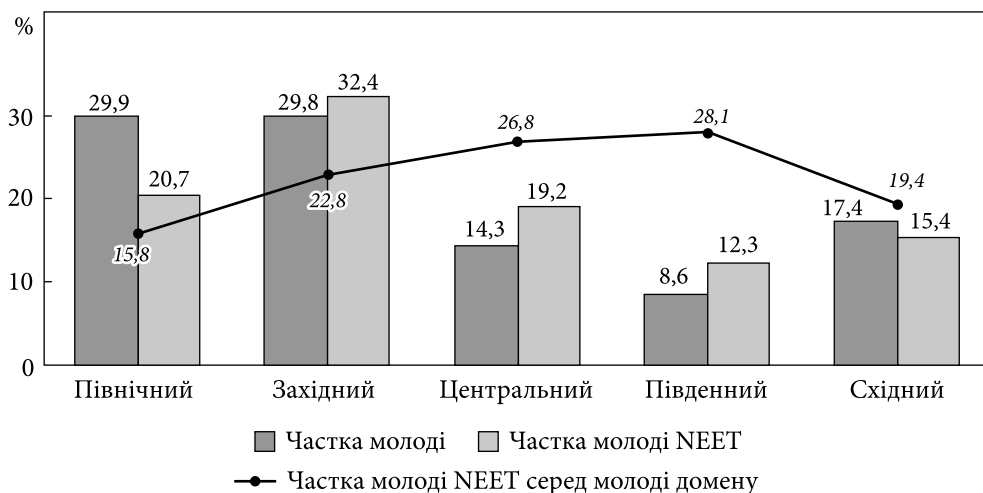

Рис. 2. Розподіл молоді віком 15—29 років за географічними доменами за даними ОЕСЕД у 2023 році, %

Джерело: побудовано авторами за [15].

12,3 %) та Західному (з 34,3 % до 32,4 %) географічних доменах. Натомість зростає частка молоді, яка проживає в Центральному (з 12,5 % до 19,2 %) та Північному (з 16,2 % до 20,7 %) географічних доменах.

Такі зміни можна пояснити вимушеним переміщенням населення з областей, де йдуть активні військові дії, та окупованих територій Східного географічного домену, який включає Дніпропетровську, Донецьку, Запорізьку, Луганську, Харківську області, до більш безпечних областей Північного (Житомирська, Київська, Сумська, Чернігівська області та м. Київ) та Центрального (Вінницька, Кіровоградська, Полтавська, Черкаська області) доменів, та вимушеним переміщенням з областей Східного, Західного та Південного географічних доменів закордон.

Питома вага молоді *NEET* серед молоді віком 15—29 років найвища в Південному і Центральному географічних доменах: 28,1 % та 26,8 % відповідно, у Західному географічному домені — 22,8 %, у Східному географічному домені — 19,4 %. Найнижча питома вага молоді *NEET* спостерігається у Північному географічному домені — 15,8 % (рис. 2).

Зменшення чисельності молоді *NEET* у воєнні роки відбулось переважно за рахунок зменшення чисельності безробітної молоді. Деагрегація молоді *NEET* відповідно до концепції гетерогенності за даними опитування ОЕСЕД у 2023 р. свідчить, що 80,6 % були економічно неактивними, з них 48,1 % становлять економічно неактивні молоді особи, які займаються веденням домашнього господарства (без надання послуг чи товарів не членам власної родини), вихованням та доглядом за дітьми, родичами похилого віку, забезпеченням побуту домогосподарства (рис. 3).

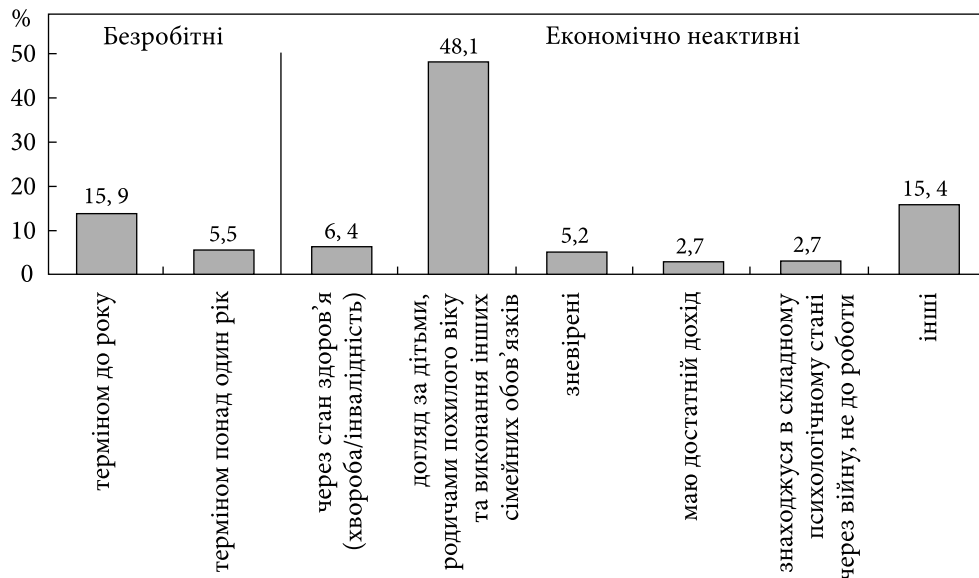

Рис. 3. Деагрегація молоді *NEET* за категоріями за даними ОЕСЕД у 2023 році, %
 Джерело: побудовано авторами за [15].

Наступна за величиною категорія — це безробітні (19,4 %), з яких 13,9 % не працювали менше одного року та 5,5 % перебували у стані довготривалого безробіття. Опитуванням ОЕСЕД не було виявлено групи молодих осіб *NEET*, які планують повернутись до навчання чи працевлаштування.

Не дозволяє працювати чи навчатися стан здоров'я через хворобу або інвалідність 6 % молоді *NEET*. 5,2 % молоді *NEET* шукали роботу, але зневірилися у тому, що підходящу роботу можна знайти, через власний негативний досвід. До категорії «Інші економічно неактивні особи» потрапили 15,4 % молоді *NEET*.

Якщо взяти до уваги кількість безробітних та зневірених осіб, у 2023 р. лише 25 % молоді *NEET* не навчались і не працювали через причини, пов'язані з ринком праці. Інші 75 % молоді *NEET* не навчались і не працювали через інші соціально-демографічні причини, як-от сімейні обов'язки, хвороба або інвалідність тощо.

Для дослідження впливу повномасштабної воєнної агресії РФ проти України на стан населення, до опитувальника ОЕСЕД було додано варіант відповіді «Знаходжуся в складному психологічному стані через війну, не до роботи». Серед молоді *NEET* 2,7 % відповіли, що не можуть працювати тому, що знаходяться в складному психологічному стані через війну (рис. 3). Для глибшого аналізу також виокремлено з категорії «Інші» молоді *NEET*, які відповіли, що мають достатній дохід. Їх частка становила 2,7 % молоді *NEET*.

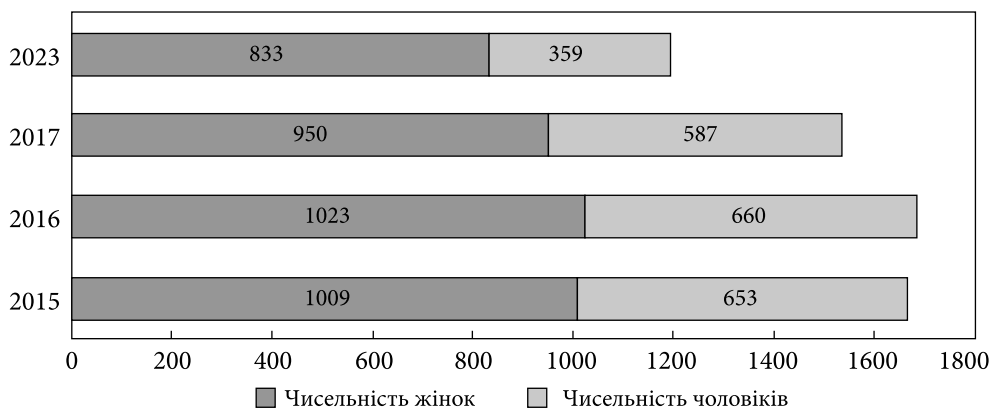

Рис. 4. Динаміка чисельності молоді *NEET* за статтю, у 2015—2023 рр., тис. осіб
Джерело: побудовано авторами за [15, 14].

В Україні існує суттєвий гендерний дисбаланс серед молоді *NEET*. У 2015—2023 рр. серед цієї молоді було зареєстровано більше жінок ніж чоловіків (рис. 4). У 2023 р. 33,2 % жінок віком 15—29 років були *NEET*, а серед чоловіків частка була втричі нижчою і становила 11,7 %. Чисельність чоловіків *NEET* у 2023 р. різко скоротилась на 38,8 %. Таке значне скорочення чисельності молоді *NEET* чоловічої статі можна пояснити масовим від'їздом населення у зв'язку з військовим вторгненням РФ в Україну та високою кількістю відмов відповідати на це запитання у процесі обстеження.

Гендерний розподіл за віковими групами має значні відмінності. У той час як серед жінок *NEET* найбільшу частку (63,4 %) складають жінки віком 25—29 років, майже третина з них (31,7) — віком 20—24 роки і лише 4,9 % — віком 15—19 років; серед чоловіків *NEET* найбільшу частку (45,6 %) складають молоді люди віком 20—24 роки, наступну групу (42,1) складають чоловіки віком 25—29 роки, а 12,4 % з них — віком 15—19 років.

Як вже зазначалося, у 2023 р. за соціально-економічним статусом на ринку праці 19,4 % молоді *NEET* були безробітними, 80,6 % — економічно неактивними. Розподіл за статтю свідчить, що частка чоловіків і жінок майже однакова серед безробітної молоді *NEET* (49,7 % проти 50,3 % відповідно), проте розподіл економічно неактивної молоді *NEET* значно зміщений у бік жіночої статі: 74,6 % економічно неактивної молоді *NEET* — жінки.

У 2023 р. лише 16 % молодих жінок *NEET* не навчались та не працювали з причин, пов'язаних з ринком праці. Водночас серед чоловіків *NEET* ця група була в 3,6 разів більшою і становила 44 %. Основною причиною того, що жінки не працюють, не навчаються та не набувають професійних навичок, є виконання сімейних обов'язків (майже 68 %). Це свідчить про значний дисбаланс у гендерному складі цієї категорії молоді, оскільки частка чоловіків *NEET* через сімейні обов'язки становила лише 3,1 %, а частка

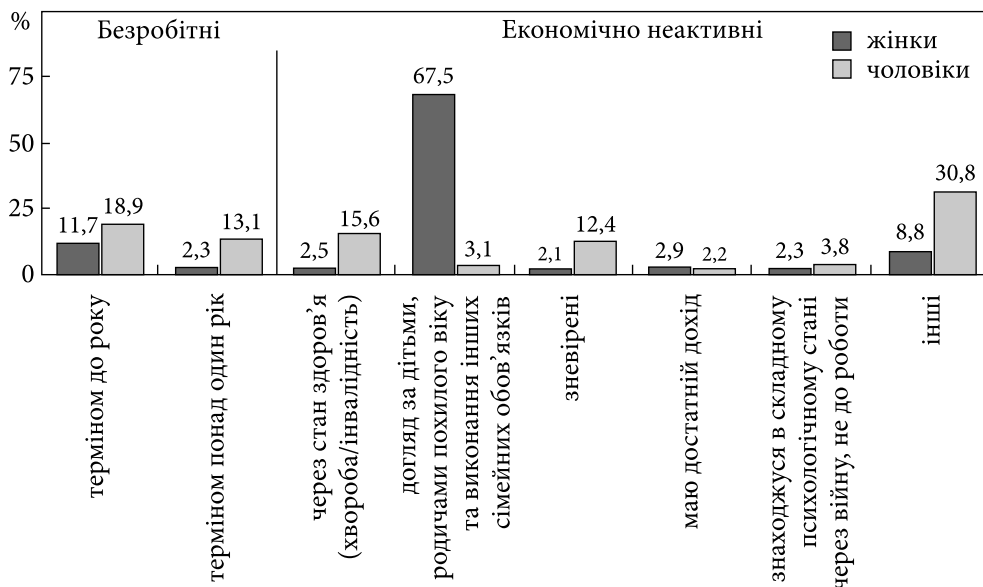

Рис. 5. Дезагрегація молоді *NEET* за категоріями за даними ОЕСЕД у 2023 р., %
Джерело: побудовано авторами за [15].

жінок — 67,5 %. Інші 55 % молодих чоловіків *NEET* не навчались та не працювали переважно з інших причин, хвороби чи інвалідності, складного психологічного стану. Не могли працювати тому, що знаходяться в складному психологічному стані через війну, 2,3 % молодих жінок *NEET* та 3,8 % молодих чоловіків *NEET* (рис 5).

Отже, дві третини молодих жінок *NEET* не працюють, не навчаються та не набувають професійних навичок через забезпечення побуту їхньої сім'ї, догляд за дітьми та родичами похилого віку, виконання інших сімейних обов'язків. Хоча складно виявити, скільки молодих жінок добровільно опинились у цій ситуації, дисбаланс категорії свідчить про необхідність розробки заходів соціально-економічної політики, включаючи сприяння підтримці молодих жінок через догляд за дітьми та іншу соціальну допомогу для членів їхніх сімей, як інструменти сприяння їх реінтеграції на ринок праці чи освіти враховуючи умови тривалого воєнного стану у країні.

У Європейському Союзі існує п'ять основних підходів до пом'якшення явища *NEET*. Вони включають заходи щодо запобігання достроковому припиненню навчання; заходи щодо реінтеграції осіб, які достроково залишили школу, шляхом заохочення та надання їм можливості продовжувати попереднє навчання або знаходити більш підходящі альтернативи навчання; впровадження політики переходу від навчання до роботи; заходи щодо сприяння працевлаштуванню та заходи щодо усунення практичних та логістичних бар'єрів для працевлаштування [14].

Успішне входження молоді у дорослість потребує гнучкого інструментарію молодіжних політик із врахуванням національної специфіки. Результати аналізу та визначення характеристик різних підгруп *NEET* свідчать про необхідність удосконалення системи молодіжного працевлаштування в Україні, заходи якої мають бути спрямовані на покращення зайнятості, освіти та соціальної підтримки молоді. З огляду на отримані результати аналізу щодо ситуації з молодими людьми, які не працюють, не навчаються та не набувають професійних навичок, можуть бути запропоновані такі заходи реінтеграції молоді до ринку праці або системи освіти, що впроваджуються в розвинених країнах та мали позитивний ефект:

- Розвиток дуальної освіти, яка передбачає поєднання теоретичних навичок з практикою на підприємствах. Переваги дуальної освіти використовують у багатьох країнах ЄС [16]. Професійно-технічне навчання, програми навчання на робочому місці та стажування забезпечують молодих людей набором навичок, які актуальні для роботодавців, що дає можливість вирішувати проблему невідповідності навичок персоналу та попитом на певні професійні групи.

- Створення пільгових умов для роботодавців, які працевлаштовують молодь, надання їм податкових пільг, компенсацій за навчання тощо. Наприклад, у Румунії роботодавці, які наймають випускника за безстроковим контрактом, не сплачують внески на страхування від безробіття за цього працівника протягом 12 місяців. Якщо випускник має інвалідність, період звільнення від сплати подовжується до 18 місяців [16]. У Швеції діє схема «новий початок роботи», за якою роботодавці, що наймають довгостроково безробітних, молодь, іммігрантів, не зобов'язані сплачувати внески на соціальне страхування або податок на заробітну плату за нових працівників протягом максимум одного року, якщо вони наймають особу віком до 26 років [9].

- Створення національної системи сертифікації онлайн-курсів для визнання неформальної освіти. Підтвердження неформальних навичок — це ще один спосіб забезпечення можливостей для пошуку роботи або продовження освіти. Багато молодих людей здобули корисні навички та компетенції поза межами формальної освіти, зокрема онлайн. Їх підтвердження може бути можливістю для реінтеграції тих, хто раніше закінчив школу, або тих, хто займається самоосвітою. Наприклад, в Естонії діє програма *APEL* (Акредитація попереднього та практичного навчання), яка дає змогу використовувати свій навчальний та робочий досвід та конвертувати їх у результати навчання під час продовження або вступу до закладу освіти [9].

- Запровадження молодіжних стипендій для безробітних, які навчаються нових професій. Наприклад, в Іспанії діє регіональна спільна ініціатива Служби зайнятості та Департаменту освіти та культури, в рамках якої

молодим випускникам шкіл віком 18—25 років пропонується здобути ступінь, відвідуючи курси для дорослих [16].

- Розширення програми «Перше робоче місце» з державним співфінансуванням заробітної плати для молодих спеціалістів. Наприклад, в Естонії молоді люди з категорії *NEET* отримують допомогу у працевлаштуванні на першу роботу. Їх перший роботодавець отримує від держави субсидію на заробітну плату до 50 % та компенсацію витрат на навчання упродовж першого року роботи, якщо робоче місце гарантовано на два роки [18]. У Фінляндії положення про молодіжні гарантії для випускників віком від 25 до 30 років діють уже кілька років. Ця схема зменшує витрати на робочу силу роботодавців, які наймають молодих кваліфікованих шукачів роботи, упродовж півтора року [9].

- Розробка та впровадження спеціальних заходів для залучення жінок до ринку праці, як-от неповний робочий день, субсидування робочого місця, місця у садочках та школах, надання допомоги у догляді за людьми похилого віку, що проживають удома. Результати проведеного дослідження свідчать, що найбільшою підгрупою *NEET* є молоді жінки, зайняті виконанням сімейних обов'язків, доглядом за дітьми чи родичами похилого віку. Для їх залучення до ринку праці або системи освіти потрібно враховувати їх характеристики та обставини. Суттєвим важелем є можливість користування послугами дитячих дошкільних, позашкільних закладів зі зручним графіком роботи, що сприятиме працевлаштуванню жінок, котрі мають дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Одним із напрямків є надання працюючим батькам гнучкого робочого графіку, який включає роботу з дому, неповний робочий день, стислий робочий графік, поетапний робочий час або поетапний вихід на пенсію [9].

- Розширення участі молоді у громадській, волонтерській діяльності та інших формах участі в суспільному житті. В Італії молодь віком від 18 до 28 років може звернутись до регіональних відділень так званого Національного агентства громадських послуг за інформацією про проекти громадської участі, пропонуючи власні ідеї для таких проектів. Проекти цього агентства спрямовані на допомогу молодим людям у розвитку навичок шляхом розвитку їхніх знань та обізнаності про різні аспекти громадянського суспільства [17]. У різних країнах розробляються механізми та інструменти для ефективної участі молоді в демократичних процесах, щоб посилити вплив молодих людей і пов'язати їхні потреби з процесами розробки політики на національному рівні й на рівні громад [18].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Залучення молоді до ринку праці та системи освіти актуальне для всіх країн світу. Для кращого розуміння вразливості молоді та розробки шляхів її реінтеграції на ринок праці науковці та політики розробили концепцію *NEET*.

У представленому дослідженні здійснено оцінку основних характеристик молоді, яка не працює, не навчається і не набуває професійних навичок в Україні в умовах повномасштабної війни за результатами загальнодержавного вибіркового обстеження соціально-економічного стану домогосподарств, проведеного у грудні 2023 — лютому 2024 р. на контрольованій Урядом території України.

На основі аналізу отриманих даних щодо основних характеристик молоді *NEET* можна зробити такі висновки щодо демографічного та соціально-економічного профілю молоді:

- більшість молоді *NEET* (57,0 %) перебувають у віці 25—29 років, переважною мірою представлена жінками (69,9 %);
- за соціально-економічним статусом на ринку праці 80,6 % молоді *NEET* — це економічно неактивне населення, і лише 19,4 % — безробітні;
- більше половини молодих осіб *NEET* (60,1 %) здобули неповну вищу, професійно-технічну або повну загальну середню освіту;
- більша частка молоді *NEET* перебуває у Західному (32,4 %) та Північному (20,7 %) географічних доменах;
- лише 25 % молоді *NEET* не навчались і не працювали через причини, пов'язані з ринком праці, які включають короткотривале і довготривале безробіття, зневіру знайти підходящу роботу. Інші 75 % молоді *NEET* не навчались і не працювали через інші соціально-демографічні причини (ведення домашнього господарства, виховання дітей, хвороба або інвалідність тощо);
- 84 % молодих жінок *NEET* не навчались і не працювали переважно через виконання сімейних обов'язків та інші причини; лише 16 % молодих жінок *NEET* не навчались і не працювали через причини, пов'язані з ринком праці;
- майже 45 % молодих чоловіків *NEET* не навчались і не працювали через причини, пов'язані з ринком праці. Інші 55 % молодих чоловіків *NEET* не навчались і не працювали переважно через інші причини, хворобу або інвалідність, складний психологічний стан.

Проблеми з залученням молоді *NEET* до активного життя пов'язані із воєнним станом у країні, який призводить до проблем безпекового та загальноекономічного характеру, відповідно обмежує пропозицію робочих місць на ринку праці, а також із проблемами, які існували до вторгнення (недостатньо розвинена інфраструктура ринку праці, відсутність у молоді мотивів та навичок до самостійного отримання знань та низьким рівнем професійної орієнтації молоді в потребах економіки у робочій силі). В сучасних обставинах необхідно створити умови для використання всього можливого потенціалу українців, зокрема шляхом застосування новітніх інформаційних технологій та розширення видів дистанційної зайнятості.

У подальших дослідженнях увага буде приділена більш детальному вивченню міжнародного досвіду реінтеграції молоді *NEET* на ринок праці й

заохочення отримувати освіту, та розробці конкретних заходів, спрямованих на подолання перешкод і доступі української молоді *NEET* до системи освіти, професійного розвитку та працевлаштування з врахуванням сучасних реалій, що розширить можливості участі молодих людей у суспільному житті.

REFERENCES / ЛІТЕРАТУРА

1. Pesquera Alonso, C., Muñoz Sánchez, P., & Iniesta Martínez, A. (2022). Is there a uniform NEET identity in the European Union? *International Journal of Adolescence and Youth*, 27 (1), 207—220. <https://doi.org/10.1080/02673843.2022.2065922>
2. International Labour Office (2024). *Global Employment Trends for Youth 2024*. Decent work, brighter futures, Geneva. <https://doi.org/10.54394/ZUUI5430>
3. Eurostat (n.d.). Population statistics database. <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/explore/all/popul?lang=en&display=list&sort=category>
4. Council of the European Union (2019). *Council Decision (EU) 2019/1181 of 8 July 2019 on guidelines for the employment policies of the Member States*. *Official Journal of the European Union*, L 185, 44. <http://data.europa.eu/eli/dec/2019/1181/oj>
5. Digital Education Resource Archive (2012). Bridging the gap: New opportunities for 16—18 year olds not in education, employment or training. <https://dera.ioe.ac.uk/id/eprint/15119/2/bridging-the-gap.pdf>
6. European Commission (2011). Youth neither in employment nor education and training (NEET): Presentation of data for the 27 Member States. EMCO Contribution, Brussels. <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=6602&langId=en>
7. Van Mol, C. (2016). Migration aspirations of European youth in times of crisis. *Journal of Youth studies*, 19 (10), 1303—1320. <https://doi.org/10.1080/13676261.2016.1166192>
8. Bell, D. N., & Blanchflower, D. G. (2011). Young people and the Great Recession. *Oxford Review of Economic Policy*, 27 (2), 241—267. <https://doi.org/10.1093/oxrep/grr011>
9. Eurofound (2016). Exploring the diversity of NEETs. Publications Office of the European Union. Luxembourg. <https://doi.org/10.2806/62307>
10. Libanova, Ella, Cymbal, Aleksandr, Lisogor, Larysa & Iarosh, Oleg (2016). Labour market transitions of young women and men in Ukraine: results of the 2013 and 2015 school-to-work transition surveys. International Labour Office. Geneva. ILO. https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/documents/publication/wcms_242916.pdf
11. United Nations (2015). Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development. <https://sdgs.un.org/2030agenda>
12. UNICEF (2020). Monitoring Report Sustainable Development Goals Ukraine 2020. [https://www.unicef.org/ukraine/media/11501/file/SDG %20Ukraine %20Monitoring %20Report %202020 %20eng.pdf](https://www.unicef.org/ukraine/media/11501/file/SDG%20Ukraine%20Monitoring%20Report%202020%20eng.pdf)
13. Social Exclusion Unit (1999). Bridging the gap: New opportunities for 16—18 year-olds not in education, employment or training. Stationery Office. London. <https://dera.ioe.ac.uk/id/eprint/15119/2/bridging-the-gap.pdf>
14. State Statistics Service of Ukraine (2018). Economic activity of the population of Ukraine 2017: Statistical collection. Kyiv. https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/08/EAN_2017_e.pdf
15. UNICEF (2025). Socio-economic status of households in Ukraine. UNICEF, Institute of Demography and Quality of Life Problems of the National Academy of Sciences of Ukraine,

- Ukrainian Center for Social Reforms <https://knowledge.unicef.org/ukraine/resource/socio-economic-status-households-ukraine>
16. Eurofound (2012). NEETs — Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe, Publications Office of the European Union, Luxembourg. <https://www.eurofound.europa.eu/en/publications/all/neets-young-people-not-employment-education-or-training-characteristics-costs-and>
 17. Birzina, R., Gervacio, J. L., Jones, S., Fadzil, M., & Pawlowski, J. M. (2012). *e-learning for lifelong learning in Latvia*. In: e-ASEM White Paper. Vol. II. T. Lee (Ed.). (2012). Korea National Open University Press. <https://doi.org/10.13140/RG.2.1.1546.5042>
 18. Kauschanski, A. (2020). *The power of youth: Instruments and case studies for effective youth participation*. UNICEF. [https://www.unicef.org/ukraine/en/media/3541/file/Youth %20 participation %20instruments %20English.pdf](https://www.unicef.org/ukraine/en/media/3541/file/Youth%20participation%20instruments%20English.pdf)

Стаття надійшла до редакції журналу 10.04.2026

Стаття прийнята до друку після рецензування: 24.04.2026

Дата публікації: 23.06.2026

Anna Hvelesiani, PhD (Economics), Leading Researcher
Mykhailo Ptoukha Institute for Demography and Life Quality Research of the NAS of Ukraine
01032, Ukraine, Kyiv, Blvd Tarasa Shevchenka, 60
E-mail: gvelana@ukr.net
ORCID: 0000-0001-6396-1288

Tetiana Lukovych,
UNICEF Representative Office in Ukraine
01021, Ukraine, Kyiv, Hrushevskoho St., 9B
E-mail: tan_luk@ukr.net
ORCID: 0000-0001-5252-7718

YOUTH WHO ARE NOT IN EDUCATION, EMPLOYMENT OR TRAINING: ASSESSMENT OF FEATURES AND MEASURES FOR ENGAGING IN THE LABOR MARKET IN UKRAINE

The article investigates the main characteristics of young people aged 15—29 who are not in education, employment or training (NEET) in the conditions of war in Ukraine. This group of young people is excluded from the education system and the labor market, which leads to problems with employment and involvement in society. The purpose of the article is to determine the features of the profile of young people NEET and to develop proposals for the areas of their involvement in employment and education in the crisis conditions of the full-scale invasion of the rf into Ukraine. An important contribution of this article is the assessment of the age, educational, and gender characteristics of a group of young people who are not engaged in labor or educational activities and their transformation in the conditions of military invasion. The novelty of the article lies in the implementation and assessment of the disaggregation of youth NEET in accordance with the concept of heterogeneity. Based on this approach, the paper examines the profile of young people NEET in terms of the reasons for unemployment or non-education, which is important for policy development and implementation of measures to re-integrate young people into the labor market or education system. The article is determined that the number and composition of young NEET changed over the period 2017—2023. The share of economically inactive young people has increased significantly. In 2023, only 25 % of NEETs were not in employment or training for reasons related to the labor market. The remaining 75 % of NEETs were not in employment or training for other socio-demographic reasons, such as family responsibilities, illness or disability, etc.

It was found that among young women, 16 % did not study or work for reasons related to the labor market, while among men, this group was 3.6 times larger and amounted to 44 %. The main reason for refusing to work and study has been indicated by 68 % of women to fulfill family responsibilities. Among men, this category was only 3 %. Based on information on the number and characteristics of each subgroup, priorities were identified for developing measures to attract such youth to employment and education, namely: expanding dual education, stimulating employers, recognizing non-formal education, special measures designed to attract young women, and creating opportunities for youth to participate in public life of society.

The study was conducted based on general scientific methods of analysis and synthesis, induction and deduction, and methods of statistical evaluation of indicators based on the results of sample surveys. The information base for the study of youth participation in the labor market is data from the State Statistics Service of Ukraine before the declaration of martial law on February 24, 2022 and data from the National Sample Survey of the Socio-Economic Status of Households, which was conducted in December 2023 — February 2024.

Keywords: NEET, unemployment, labor market, gender inequality, community, civic participation.